

פרק י"ג

דקדוקים בקריאת שמע

סימן ס"א סעיף א' - יקרא קריאת שמע
בכונה וכו' ע"כ.

יש לעיין בזה, כשאדם מכוון פירוש המילות, היכן יכוון לכל מילה ומילה, אם לפני אמירת המילה, או כשאומרה, או אפילו אחר אמירתה.

הנה בסעיף ו' כתב המחבר, וזה לשונו:

צריך להאריך בחי"ת של אחד וכו',
ויאריך בדלי"ת של אחד וכו' ע"כ,
ובמ"ב שם סקי"ח מביא, דיש אומרים
שלא יאריך בחי"ת כלל, רק יכוין הכל
בדלי"ת ע"כ.

השיטה הראשונה הוא תלמידי רבינו יונה,
והשניה הוא שיטת רש"י, שכתב
דכל כמה שאמר "אח" בלא דלי"ת לא
משתמע מידי ע"כ.

ויש לפרש, דבאמת פירוש המילות מכוון
קודם אמירתן, דמכוון כדפירש רש"י
בחומש, דלעתיד לבוא יהיה ה' אחד, או
בעת אמירתן, אבל כאן לכוון לפני כל אות
שאומר, הכוונה שבו, בוודאי אינו יכול, דאיך
אפשר לכוון בתוך התיבה, בין הא' להח',
ובין הח' להד', אלא דרש"י בא לומר,
דאפילו לכוון בעת אמירת כל אות, ג"כ אינו
יכול, דהרי אות א' וח' כשלעצמן לא משתמע
מידי, שמרמזין על אלו הדברים, ורק משום
שהם באים מתיבת "אחד", מורים לאלו

הכוונות, ולכן כל זמן שלא סיים התיבה,
עדיין לא אמר כלום, וכן לא יוכל לכוון כל
הכוונות, לפני אמירת תיבת "אחד", דהוא
כמו שמכוין בפירוש המילות, לפני כמה
מילות בפעם אחת.

ומ"מ רואים כאן, דצריך עכ"פ לכוון הכל
בדלי"ת של אחד, אבל אחר אמירת
התיבה, לכאורה אינו יכול לכוין למה שאמר
כבר.

ובסימן ה' כתב המחבר: כשיזכיר השם,
יכוין פירוש קריאתו וכו' ע"כ,
משמע לכאורה דצריך לכוין בעת שמזכירו,
אלא בא"ר שם כותב: ומבואר בבחי' פרשת
אמור (ויקרא כ"ד י'), שקודם שיזכיר השם
יכוין כן, וכן כתב בעל הקיצור שו"ע,
בהגהותיו לסידור דרך החיים.

והנה הא לך לשון הרבינו בחיי שם: מכאן
יתבאר לנו עקר גדול ופינה עצומה
בברכות, וכיצד יתחייב האדם לברך השם,
שהרי המקלל, בתחילה פירש את ה'
באותיותיו, ואח"כ קיללו וכו', וכן כנגדו
לענין הברכה והשכר, צריך המברך כשהוא
מברך את השם, שיתכוון תחילה בלבו
בפירוש אותיות ה', ובמה שהן מורות ולכוין
בהם במחשבתו, ואח"כ יברך את השם
ויזכירנו בפיו וכו', זכר לדבר מה שכתוב,
ארוממך אלקי המלך, ואברכה שמך לעולם
ועד (תהלים קמ"ה א'), שיאמר ארוממך תחילה

במחשבתו ובכוונת הלב, ואח"כ ואברכה, כענין שאמרו (שו"ע סימן צ' סעיף כ') לעולם יכנס אדם שיעזר שני פתחים. ואח"כ יתפלל עכ"ל.

הרי יוצא מפורש מדברי הרבינו בחיי, דרך גבי כוונת שם השם צריך לכוון מקודם, דהלא אותו המקלל לא כיון מתחילה איזה קללה הולך לקלל, ובאיזה לשון, אלא קודם שקילל פירש רק בבירור למי הולך לקלל ח"ו, ואח"כ קילל, ומזה למדין אנו להיפך, שקודם שיברך את השם, צריך לכוון בפירוש למי הולך עכשיו לברך, ואח"כ יתחיל לברך, אבל לא צריך לחשוב ולכוון "לפני" כל תיבה של הברכה, וזהו שמביא ראייתו מארוממך אלקי המלך, שקודם הברכה יחשוב בגדלות המלך, ואח"כ ואברכה, (ויכול נמי להיות, דאין כלל ראה מכאן, לכל כוונת שם השם).

וכן נראה לומר, דוודאי פירוש המילות צריך לכוון בעת שאומר תיבה זו, וכמו שמדבר בלשונו, ואם מכוון פירוש המילה קודם אמירתה, הוי כמו מי שאמר תיבות ללא כוונה, וכיוון בינותם פירוש המילות, ואין מצרף, וכ"ש לאחר גמר אמירת המילה לא מהני כוונתו, ורק בכוונת שם השם צריך להכין עצמו מקודם ולכוון בו, ויכול להיות דה"ה בשארי כוונות המרומזים בתוך התפילה.

ומה שכתב הרמב"ן בסוף איגרתו לבנו: וחשוב הדיבור קודם שתוציאנו מפיו ע"כ, לאו מוכרח כלל דכוונתו לפירוש המילות, אלא לאומרו כראוי בדקדוקו, וכן מה שכותב הרוקח בהקדמתו: וקודם שיצא

הדיבור מפיו, חשוב פירוש ביאורו ע"כ, נראה דבא לומר, דיותר טוב הוא שיחשוב מקודם פירוש המילה, כדי שיכוונו כראוי בשעה שיאמרנו, אבל וודאי כוונה גרידא לפני התיבה, ואח"כ אומרו ללא מחשבה, איננו כלום, (ודו"ק נמי בעטרת זקנים סימן ה', ומג"א סימן קכ"ח סקע"ג, ומ"ב סימן ס"ג סק"ג, ושו"ת בית יעקב סימן כ"ב), ושמעתי אומרים, הרוצים לחלק בין ק"ש לתפילה, דבתפילה שהאדם מדבר לפני המלך, לכך יותר טוב לידע מקודם מה הולך לומר, משא"כ בק"ש שמדברים להאדם, אז יוכל לכוין אחר כל תיבה ותיבה, ומ"מ נראה כמו שכתבנו.

סעיף ו' - ויאריך בדלי"ת של אחד וכו'.

הנה השאלה נשאלת מעצמה, איך שייך להאריך בדלי"ת, ובמ"ב שם סק"א כתב, דלא ידגיש יותר מדאי, שנראה כאילו הד' נקודה בשו"א או בציר"י, ולכאורה אם הוא מאריך אפילו מעט, כבר נראה כשו"א או ציר"י.

ובב"ח הביא בזה בשם רבו, וזה לשונו: פירוש, כשידגיש בדלי"ת יאריך בנשימת הרוח שמוציא מפיו וכו' ע"ש, ומובא נמי בעולת תמיד, ופרי חדש, שיירי כנה"ג, א"ר, מגן גיבורים, וחיי אדם כלל כ"א אות י"א.

ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב: ומה שאמרו להאריך בד' של אחד, לא אמרו להאריך ולמשוך בקריאת הד', שהרי כל אות שבסוף התיבה ואין נקודה תחתיה, היא נחטפת לגמרי, אלא יאריך במחשבתו להמליכו בד' רוחות בקריאת הד', ואחריה, בטרם שיתחיל ברוך שם.

לא יאריך בה טובא, כדי שתהא תפילתו עם הצבור, ותימה שהרי כפי המבטא שבידינו, בלא"ה א"א להאריך בה כולי האי.

אבל לפי המבטא האמיתי (שנשתייר בידי בני תימן), דל"ת רפויה נקראת ברפיון (כעין מבטא זי"ן, הלשון בין השיניים, כמו דו) ואפשר להאריך בה טובא, אע"פ שנקראת בשו"א נח ע"כ, וכמו זה כתב בח"ב סימן כ"ד.

ויש שהעירו על זה, דאם דל"ת רפויה דומה כעין זי"ן, היה צריך להיות החילוק בין דגושה לרפויה בהאות זי"ן, ולא באות ד' (וראה לקמן).

וכך כותב הכף החיים באות כ"ז: ולא יוכל האדם להאריך בדל"ת, אם לא תהיה רפויה, דאל"ה תהיה כמו אחד בשו"א (נע) תחת הדל"ת, והוא לשון אשמח ע"כ (ראה רש"י שמות י"ח ט') וראה נמי בספר חסד לאלפים, ושע"ת סק"ג, ולבושי שרד סימן קכ"ח על מג"א שם ס"ק ע"ג.

סעיף ז' - ידגיש בדל"ת שלא תהא כרי"ש ע"כ, ובמ"ב שם: ולא ידגיש יותר מדאי, שנראה כאילו הד' נקודה בשו"א או בציר"י ע"כ.

תמוה מאוד, איך שייך להתחלף הדל"ת באות רי"ש, דרך בכתובה שייך לאיחלופי ולא במבטא, ומקורו הוא בטור בשם הירושלמי, וע"ש בהגהות והערות דבירושלמי שלפנינו (פ"ב ה"א) הגירסא: תני צריך להאריך באחד, ר' נחמן בר יעקב אמר ובלבד בד', אבל הראב"ה (ברכות סימן מ"ו) והמרדכי (סימן ל"ח) גרסו: ובלבד שידגיש בדל"ת ע"כ, ולכאורה גרסו כן משום מה שכתבתי לעיל, דאיך שייך להאריך בדל"ת,

ובאשל אברהם (מבוטשאטש) כתב: קבלתי ממו"ח נ"י, שהנכון כמ"ש בתרומת הדשן בשם דיוק מלשון רש"י ע"ה (ברכות י"ג ע"ב), שמשך כל נשימה לבד, היא כדי כוונת הממלכה להשי"ת בשמים וארץ ורוחות העולם, והברת האותיות יהיה פשוט בלי שום שינוי כל דהו, וכן אני נוהג.

מכל זה נמצא, דבאמת בהאות ח' צריך להאריך יותר בהברתה, מהאות ד', וכן מדויק לשון הקיצור שו"ע (סימן י"ז סעיף ג') שכתב: ויאריך בחי"ת של אחד וכו', ובדל"ת יאריך קצת ג"כ וכו' ע"כ, ומ"מ גם בהאות ח' צריך להשגיח שלא יאריך הרבה, וכמו שכותב היסוד ושורש העבודה, בשער ד' פרק ה', וזה לשונו: כי מן הנמנע הוא ובלתי אפשרי, שיאריך באות ח' דאחד כל כך וכו', כי לא תושלם הברת המילה באות ח', אלא בהברת אות א', כי כשאדם מתחיל הברת אות ח' בקמץ, היינו ח', לא ירגיש הברת ח' רק בהתחלת המבטא, אך אח"כ כשיאריך יותר, לא ירגיש כלל הברת ח', רק ירגיש הברת א', והחוש עם השכל תעיד על זה, ונמצא שלא יסיים בתיבת "אחד" חד, רק יסיים אד, וכאילו אמר אַחָאד ע"כ, וכ"ה בספר פקודת אלעזר.

וזהו לשונו של הגאון ר' שמואל דוד הכהן מונק זצ"ל, בספרו שו"ת פאת שדך ח"א סימן כ"ד: ובכלל השיבושים שאין בידינו לתקנו, יש להוסיף שכחת מבטא דל"ת רפויה, כי רבים מתחבטים בק"ש, היאך להאריך בדל"ת של אחד בלא קלקול הקריאה, שהרי מן הדין דל"ת זו נקראת בשו"א נח (ולא בשו"א נע), וקשה מאוד להאריך בה, ועיין מש"כ מהרש"א בברכות דף י"ג ע"ב בח"א, שאף הבקי בסתרי תורה

הרי רואים מזה דאינו טעות, ולפי מבטא שלהם היה שייך שיתחלף ר' בד', וכמו ח' בה' המובא נמי במ"ב סימן נ"ג סקל"ז, דבלשונינו לא שייך, וכמו שכבר העיר שם הערוך השולחן סעיף י"ד, דבמדינתנו אין הברתן שוה כלל, ה"ה ד' בר' היה שייך בזמנם ולא בזמנינו, וע"ש בהערוך השולחן שיש מחליפין נמי ה' בח', (ויש להוסיף, דרואים גם הברתינו שנשתנה, מזה דאנו קורין להאות ב"ת "בי"ז", וכן לדלי"ת "דל"ד", ולתי"ו "ת"ף").

וכן מוכח בגמרא נדה דף ל"ו סוף ע"ב, שהיו מחליפים ד' בר', ומצאתי כמו כן בזמירות ליל שב"ק, בזמר "מה ידידות" שכתוב שם: יום שבת אם תשמורו וכו', ששת ימים תעבודו וכו', הרי רואים דנתחלף להם ד' בר', וכמו שאין אנו מבינים איך מחליפים אנשים ר' בל', כן הדבר הזה.

ויש שרצו לומר דנשתכח אצלינו המבטא של אות ר', ובהסתמכות על ספר היצירה, דחשיב שם האות ר' בין האותיות בג"ד כפ"ת הדגושות (כפר"ת), שיש חילוק בו בין דגושה לרפויה.

סעיף י"ג - אחר פסוק ראשון, צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי ע"כ, ובמ"ב סימן ס"ג ס"ק י"ב כותב, דאם לא כיון בו, צריך לחזור ולקרות בכוונה.

הנה אע"פ שהרבו הפוסקים לדבר מענין הכוונה בו, מ"מ עדיין לא ביארו עיקר כוונתה, וראה בתשובות והנהגות ח"א סימן ס', וח"ב סימן מ"ו, וח"ג סימן כ"ו.

סעיף י"ד - ויש להפסיק בפסוק ראשון, בין ישראל להשם, ובין

אלא צריך להדגישו, והטור הסבירו שהוא משום שלא יתחלף ברי"ש, ותמוה הוא איך מתחלפים, וכן הקשה המקור חיים בקיצור הלכות שם (ע"ש), והחיד"א בשיורי ברכה.

וזהו לשון השל"ה בעניני תפילה בהג"ה: ונראה דהטעות יכול להיות כשקורא מתוך הספר, שדברים שבכתב אומרים בכתב, (בפסוק ראשון, קודם הקריאה) ואז מכח הראות שרואה תמונת ד' כתמונת ר', יכול למטעי, אבל כשהורגל להדגיש הדל"ת, אז אינו בא לידי טעות וק"ל, ובזה מדוקדק הלשון שאמר, כדי שלא תהא נראה, ולא אמר כדי שלא לשתמע, ע"כ, וראה נמי בבעל "הטורים" דברים (ו' ד').

וכן כותב האדר"ת בספרו תפילת דוד: וכתבתי בקונטרס עובר אורח בס"ד, שלפי הנראה הוא ט"ס וצ"ל כטי"ת, דאין ד' מתחלף ברי"ש במבטא, ולא היה בידי אז הטור עם הב"י, שבאמת כך כתב בר', אך מה שהביא בשם הירושלמי לא נמצא לפנינו, ואולם אינני חוזר מדברי, וכמו שכתבתי בס"ד בקונטרס בגד ללבוש (מוכא בספרי הלבושים החדשים בסופו) ע"כ.

וכתבו ע"פ הלבוש בסעיף ח' שכתב: ומכל מקום לא ידגיש אותה יותר מדי, שלא תהא נשמע כטי"ת, והוי אחט כמו אחטא, וכ"ה במקור חיים, ויסוד ושורש העבודה שער ד' פרק ה'.

אבל באמת ראה בא"ר סימן רל"ב אות א', שהביא מספר החסידים סוף סימן י"ח, וזה לשונו: אם יפלא בעיניך על אותם המגמגמין בלשון, שקורין לח' ה', ולש' ס', ולקו"ף טי"ת, ולרי"ש דלי"ת, איך מתפללין וקורין וכו', אל תתמה על החפץ וכו' ע"כ.

סעיף י"ז - צריך להתיז זי"ן של תזכרו, דלא לשתמע תשקרו.

ראה בלבוש שפירש, תשקרו מלשון שקר, ונמצא דלמד דיכולים להחליף ז' בש' ימינית, וכן מצאנו כע"ז בשיירי כנה"ג סימן נ', שהביא על מה שהזהיר הירושלמי (פ"ב ה"ד) להדגיש הס' דלעולם חסדו, דלא לישתמע חשדו מלשון חשד, ואל תתמה איך מתחלף לשי"ן ימנית, דדבר זה מצוי באנשי ליטא, שמחליפים שי"ן שמאלית בימנית, וכמו שקורין ר' משה רבקה (מליטא, בעל באר הגולה), שנקרא כן על שם אשתו רבקה, והוא רבקה'ס, ואח"כ נשתנה לרבקה בשי"ן ימנית, וכן הרמ"א ר' משה איסרליש, שהוא איסרל'ס ע"ש אביו ר' ישראל, והב"ח ר' יואל סירקיש, ע"ש אמו שרה, וכן יש עוד אותיות שמתחלפים הרבה, וכמו בהזמר, ואמרתם כה לחי וכו' בר יוחאי וכו' צדקאי, שנתחלף אות ח' בק', וכמו קריי"ן (חזרת מ"ב סימן ר"ג סק"י) שאנו קורין חריי"ן (מ"ב סימן תע"ג ס"ק ל"ד), ואין להאריך בזה.

ובמ"ב המנוקד (בהוצאת לשם) ניקדו כך: תִּשְׁקְרוּ בשי"ן שמאלית, ושמעתי שהוא מלשון שיקור עין, שאומרים ביוה"כ בעל חטא.

ובספר מקור חיים כתב, דצריכים להגיה בדברי המחבר, תסכרו במקום תשקרו, וכן הביא הב"י בשם הרד"ק, וכ"ה בעוד ראשונים, ותפא"י (ברכות פ"ב מ"ג), ושו"ע הרב, וכ"ה בטור על "וזכרתם", ומובא בא"ר ומלבושי יו"ט, והוא מלשון ויסכרו מעיינות תהום (בראשית ח' ב'), ויסכר פי דוברי שקר (תהלים ס"ג י"ב), אבל באמת שם הוא בכ"ף רפויה, ולא דגושה, והסבירו

אלקינו להשם השני, כדי שיהא נשמע, שמע ישראל כי השם שהוא אלקינו, הוא השם אחד.

יש להקשות בזה, הניחא לפירוש רש"י בחומש דפירושו הוא, שהוא אלקינו עתה, הוא עתיד להיות השם אחד, יש להבינו קצת, למה צריכים להפסיק בין אלקינו להשם השני, לומר בזה דעתה הוא רק לנו בגלוי, ולעתיד יהא אחד ושמו אחד, אבל לפי מה שכותב הרמ"א, אדרבה צריך לאומרו יחד ולא להפסיק.

ובמקור הדברים מבואר, דאם לא יפסיק בין השם אלקינו להשם אחד יהא נשמע, שאומר שהשם אלקינו הוא השם אחד, ונמצא דרק יחד שמו יתברך, אבל לא קיבל עליו עול מלכות שמים, ולכן צריך להפסיק ולומר, שהשם שהוא אלקינו, ובזה מקבל עלינו עול מלכות שמים, וראה נמי בתוס' פסחים דף נ"ו ע"א.

סעיף ט"ז - צריך להפסיק בין נשבע לה', כדי להטעים יפה העי"ן שלא תהא נראית כה"א.

הנה לפי מבטא שלנו קשה להטעים האות עי"ן, ולכך יש שרוצים להטעים היטב העי"ן, ויוצא להם שאומרים נשבע עם מפיק ה"א, ולכך נראה, שיותר טוב שלא יטעימו כלל, דהרי אנו מבדילים היטב בין קמ"ץ לפת"ח, ונשבע שהוא לשון שבי, מצינו רק בקמ"ץ (בראשית י"ד י"ב, שמות כ"ב ט'), ולא בפת"ח, ולכך ליכא למיטעי בה (חוץ אם מתפלל אצל אחינו הספרדים), ורק יזהר להפסיק קצת בין נשבע להשם, משום טעמו של הראב"ד בפ"ב מהלכות ק"ש הלכה ט', כדי שלא תבלע הא' בעי"ן (וכמו בשו"ע סעיף י"ט).

חוששים לחילופה, ואולי שאמרו זה לומר שחורבא גדולה היא, ולפיכך צריך להתיו זה הזי"ן בזה המקום, מה שלא היינו חוששים כ"כ, אם לא היה חורבא גדולה עכ"ל.

וכוונתו הוא, דבאמת צריכים לדייק בכל התיבות שיהא כראוי, אלא כאן צריכים להשגיח יותר, אפילו כשומעין היטב קורא כראוי, אלא שמשמע נמי כמו תשכרו, ולא רק היכא שמשמע רק שאומר תשכרו, ולכן לא אמרו סתמא שיש להתיו משום שהוא מלשון שכירות פועלים וכדומה, ודו"ק נמי בשו"ע הרב.

וכמו זה האריך בספר פתח הדביר, וזה לשונו: דאין הכי נמי, דבלאו הכי צריך לדקדק בקריאה היטב, וזו אזהרה כוללת לכל הקריאת שמע, אלא דבאותיות זשסר"ף וכיוצא, שהם ממוצא אחד איכא הזהרה פרטית, משום דאתו למיטעי טפי, אחד הקורא ואחד השומע, דהגם דברוב פעמים קורא שפיר, חיישינן דלמא זמנין לא יהבי דעתייהו, ואתו לאיחלופי זיי"ן בסי"ן או שי"ן, בתזכרו, ואי לא הוי ביה קפידת איסור, הוה סמכינן דמסתמא מדקדקין וקורין כהוגן בלי אזהרתם, כמו שלא הזהיר על שאר אותיות זשסר"ף שבקריאת שמע, דשבקוהו ארגילותיה, דוודאי דייק למקרי שפיר, אכן בהני תיבות, דאי לא דייק בהו איכא סרך איסור, הוצרכו לאזהרה מפורשת שיתן דעתו היטב, ולא סמכו על קריאתו על הרוב כתיקונו, כי היכא דלא לישתמע וכו', ועיי' כיוצא בזה למרן ז"ל בב"י, משם רד"ק ז"ל, אי נמי, דהכא איירי כשקורא כהוגן, תזכרו וזכרתם בזי"ן, אך מתוך שאינו מתיזה בכדי שיתברר לשומע שקורא כהוגן,

הדברי חמודות (ברכות פ"ב אות מ"ד), דיהא משמעו, שישגירו ויחתימו המצוות, לבלתי ישמעו, ולא יהיו נעשין.

שם - או תשכרו, והוי כעבדים המשמשים על מנת לקבל פרס.

הנה כענין זה, כתב נמי המחבר לקמן בסעיף כ"א: דצריך בכל אל"ף שאחר מ"ם להפסיק ביניהם, כגון ולמדתם אותם וכו', שלא יהא נראה מותם מת.

ורבים הקשו על זה, למה צריך לומר טעמו דהוי כעבדים המשמשים לקבל פרס, הרי מ"מ משנה הוא פירוש המילות, וכן למה צריך לדייק דווקא, היכא שיהא נראה כקורא מותם מת, הרי בכל אופן משנה כוונת הדברים, וראה שם במ"ב סקל"ד שהביא בשם השל"ה, דה"ה בכל אל"ף אחר מ"ם, אבל מ"מ צריכים להבין דעת המחבר.

וזהו לשונו של המעשה רוקח על הרמב"ם, פ"ב ה"ז מהלכות ק"ש: ונראה דבלאו הכי, כיון שלא קרא התיבה כדינה, אף שאין לה משמעות אחר, הרי יש לו ליזהר בהכרח, דהרי אין כאן קריאה תמה ע"כ, וכע"ז כתב הגר"א בביאורו לשו"ע או"ח, סימן ל"ב סוף סעיף י"ח (שהוא תוספת טעם).

ובתיו"ט ברכות פ"ב מ"ג, כתב על הרע"ב שם: והא דנקט הרב התזת תזכרו וכו', שהרי אין ראוי וכו', כלומר ולכך יש קפידא יתירה בהתזת זי"ן, ולעולם בכל האותיות יש לדקדק.

וכך כותב המהר"י אבוהב על הטור סימן ס"א: איני יודע מה צורך לומר והוי כעבדים וכו', שנראה שאם לא היה זאת החורבא יוצאת מחילוף המילה, לא היינו

ישמע השומע הטועה שקורא תשכרו או תשקרו, ולהכי לא יהבי טעמא משום קריאה תמה, דבלא התזת זי"ן ידע אינש בנפשיה, שהיה לימודו תם, ולא הקפידו אלא דלא לישתמע וכו', כלומר שלא יטעו השומעים, ויבואו לטעות שמותר לעבוד ע"מ לקבל פרס.

סעיף י"ח - ידגיש יו"ד של שמע ישראל, שלא תבלע ושלא תראה אלף, וכן יו"ד דוהיו, דלא תשמע והאו ע"כ, ובביאור הלכה שם, ציין לעיין בספר יסוד ושורש העבודה, (וכבר ציינו בספר פתחי תשובה).

הנה בקריאת שמע, אנו אומרים בפרשת והיה אם שמוע, ועצר את "השמים", וכן בסופו כימי "השמים" על הארץ, ולא מצינו מעוררין, שצריכים להדגיש בתיבת השמים, שלא יהא נראה כאומר השמאים, גם ביסוד ושורש העבודה כתב רק שלא יהא נראה כאומר ועצ רתשמים, וכן השמי מלארץ, ולא כתב, כמו והאו במקום והיו, השמאים במקום השמים, וכן בארץ "מצרים", לא כתב שיהא נראה כאומר בארץ מצרים (וראה בפרישה).

ואעתיק לך מאמר הגמרא בנדרים (דף ל"ז ע"ב), אמר רבי יצחק, מקרא סופרים, ועיטור סופרים, וקריין ולא כתיבן, וכתיבן ולא קריין, הלכה למשה מסיני, מקרא סופרים (מהו), ארץ, שמים מצרים ע"כ, ופירש הר"ן, שמים מצרים, שאע"פ שאין בהם "אלף", נקראים כאילו היתה בהם ע"כ.

והנה המאירי שם כתב: מקרא סופרים, ר"ל אנשי כנה"ג וכו', שקורין אותן בלא תנועת היו"ד, אלא שמניעים אותן בתנועת

האל"ף ע"כ, ורש"י מפרשו שם, שאין כותבין ההברה בין האותיות במקום נקודות, כגון האל"ף שהוא מורה לקמ"ץ ופת"ח (ראה שפתי חכמים בראשית א' ח'), והרא"ש כתב שם, וזה לשונו: וכן שמים מצרים, שאין קורין שמים מצרים בחיריק עכ"ל, ולכאורה כוונתו הוא, שאין קורין שמים מצרים, והיעב"ץ גרס שם: שאין קורין שמים מצרים "בפת"ח", ולכאורה פירושו הוא, כמו שלמדו התוס' שם, שאם יש אתנחתא אין קורין שמים, אלא שמים בקמ"ץ, ובשיטה מקובצת כתב, וזה לשונו: מקרא סופרים, קריאת תלמידי חכמים, לפי ששאר העם לא היו מדקדקין בקריאה וכו', מצרים, הסופרים מדקדקין לקרות מצרים בהברת היו"ד, ושאר העם אין מדקדקין בקריאתה, ונראה כאילו קורין מצרים באלף ויו"ד, וכן שמים ע"כ.

ובדעת הר"ן שהבאתי לא מוכרע, דבספר נחלת משה פירש כוונתו כמו המאירי, שצריכים לקרותו כמו אל"ף ויו"ד, ובספר אור החמה פירשו כמו רש"י, שכוונתו להבהרה, ויש שפירשוהו כהרא"ש.

והנה לפי פירוש המאירי, דצריך לקרותו כמו אל"ף ויו"ד קצת קשה, דא"כ הוא כמו "כתיבן ולא קריין", שקורין אותו דלא כמו שכתוב, ולפי השיטה מקובצת, שבא לומר דצריכים לקרותו רק ביו"ד ג"כ קשה למה הוא נכלל בהלכה למשה מסיני, שמשמע שבא לומר, דצריכים לקרותו דלא כמו שכתוב.

ועכ"פ יוצא מכל זה, שאין הדבר מוכרע איך צריכים לקרות תיבות שמים ומצרים, ובאמת ראה מה שכתב הרד"ק, בספרו מכלול (שער הדקדוק השמות (ק"מ ע"א)

וזוהו לשון התפילת דוד: בהמנהג לנשק את הציצית ראיתי לאאמו"ר הגה"צ ז"ל, שהיה מכוון לנשק אחר מילות "פתיל תכלת", והגה"צ מוה"ר יעקב מאיר זצ"ל מראגאלי אמר לי, שהוא מנשק בין מלת הכנף לפתיל, ליתן ריווח בין הדבקים, ואמרתי לו שלפי המבטא שלנו אין צריך להפריד בזה כלל, ורק לפי מבטא הספרדים הוא שצריך ע"כ.

וכן כותב התפארת יעקב ברכות פ"ב מ"ג על התפארת ישראל דלעיל: לא ידע הברת הספרדים, עיין אבן שלמה להגר"א.

וכך כתוב בספר דעת תורה להמהרש"ם: עיין טיב גיטין שמות נשים אות ק' סק"ח, ותבין [הטעם, למה צריך ליתן ריווח בין עשב לבשדך, דהא הבי"ת הראשון רפה והשני דגוש, ואין לטעות בהם יעו"ש שכתב, ששמע הטעם דבימי הש"ס היו מדגישים גם את הבי"ת הראשון כמנהג הספרדים, ולכן צריך ליתן ריווח ביניהם, וכן בין הכנף לפתיל, אבל הוא ביאר אף לפי המנהג שלנו ע"ש].

ומשמע מזה, דהספרדים יכולים לטעות גם בין פ"א כפופה לפ"א סופית וצ"ע (ובפירוש הרע"ב לא כתב: הכנף פתיל), והניחא בעשב בשדך אע"ג דהוא בי"ת סופית מצינו כמו זה באנעים זמירות, שאומרים שם: כי חפץ בי וכו' לעטרת צבי, הרי דיכולים להתחלף, ואולי ה"ה בפ"א ועיין.

ובאשל אברהם (מבוטשאטש) סימן תקפ"ב סעיף ה' כותב (בסוגריים): בילדותי, אחד מהמשולחים מארץ ישראל הקדושה לצדקה אמר, ושמעתי שממה שכתבו הפוסקים ז"ל להפסיק בין עשב לבשדך

ושער דקדוק הפעלים (פ"ב ע"א), דלא רק האותיות בג"ד כפ"ת שאחרי שו"א נע, רפות הן, אלא ה"ה בשאר אותיות, כפי חזקתם וכפי קלותם, ולכך נראה דשב ואל תעשה עדיף, ויאמרוהו כמו שאנו מבטאים תיבות אלו, וכמו ירושלים שדומה קצת לאלף כפי קלותם, ולא לדייק באות היו"ד כפי חזקתם, דלפי המאירי נמצא שמשנה מהלכה למשה מסיני, ולא גרע מהקורא בכל לשון שיצא, וראה נמי בר"ן ריש נדרים, דגם לשון שנשתבש נקרא לשון, (עיין שו"ת מהרי"ט אבן העזר סימן ט"ז באמצע התשובה, ודברי מלכיאל ח"ה סימן כ', ועונג יו"ט אבן העזר סימן קע"ג ד"ה ולענין מה, ושו"ע סימן ס"ב סעיף ב', ומ"ב סימן נ"ג סקל"ז בסוגריים, והכל לא מיירי באומה שלימה, וראה עוד לקמן), ועוד דאם ידייק יהא נראה כשני יודיין, כמו מצריים (ראה מ"ב סימן קמ"ב סק"ד).

סעיף כ' - צריך ליתן ריווח בין תיבה שתחילתה כסוף תיבה שלפניה, כגון וכו' עשב בשדך וכו', הכנף פתיל וכו' ע"כ.

וצריך ביאור, למה יש לדייק ולהפסיק בין עשב לבשדך, והרי הב' השניה היא דגושה, ולכך וודאי ישתמע בב' בתי"ן, וכן הכנף פתיל, כך הקשה בספר מקור חיים, דאין יבלע רפה בדגש, (וע"ש עוד), וכן הקשה בתפארת ישראל פ"ב ברכות מ"ג בסוגריים, וע"ש במסגרת זהב.

וכך כותב המאירי, בברכות דף ט"ו ע"ב: ואע"פ שבמילות עשב בשדך, וכן הכנף פתיל, אין אחת נקראת כמו האחרת, ואין מצויה להבליע אחת בחברתה, [מ"מ] שמא יקראם בסגנון אחד, או שמא בזמן התלמוד היו קורין אותן בסגנון תנועה אחת ע"כ.

תנועה גדולה, וסימן תנועה גדולה פיתוחי חותם, רק החירי"ק כשיש יו"ד אצלה נקראת תנועה גדולה, וכשאינן יו"ד אצלה נקראת תנועה קטנה.

ונמצא לפי זה, דהשו"א שבאות בי"ת ד-ובכל נפשך ובכל מאודך וכו', צריך להיות מתנועעת, דהוא בא אחרי מלאפום שהוא תנועה גדולה, אבל ראה בשו"ת פאת שדך ח"ב סימן כ"ג בהערה, וזה לשונם: דכתוב במשנת הגר"א, דהנקודת מלאפום בו ד-וכתבתם אינו מלאפום, אלא קובו"ץ (שו"ר"ק), רק כיון שזה אות קריאה (כמו: או, ולא נקודה), שמו אותו בתוך הו', ולפי"ז פשוט דהשו"א שם הוא שו"א נח ע"כ.

ומה שמצינו בסידורים המצוינים בסימני שווא"ם, דבתיבת ובשכבך הוא בשו"א נע תחת הבי"ת הראשון, ולא שו"א נח, הוא משום דאם יש מתג בהאות הקודמת, נעשה שו"א נע (ראה סידור ר' שבתי סופר בהקדמתו פ"ג ס"ה), וכן סובר הרו"ה, אבל יש שסוברים (ראה מנחת שי שופטים ה' י"ב), דכלל זה הוא רק בתיבה קטנה, ולא בתיבה ארוכה, וכן נוהגים התימנים, וכן בסידור וילנא אינו מסומן לשו"א נע.

אבל בסידור אוצר התפילות וסידור חב"ד (הישן), מצויין שם בשו"א נע אחרי כל ו' החיבור שבראש התיבה, וטעמו הוא עפ"י שיטת הרז"ה שחידש, דהיכא שבא שו"א אחרי תנועה קטנה הבאה בתמורת שו"א, כגון "מְלָכִים" שיש שו"א תחת המ"ם, וכשהיא כתובה, "מְלָכִיהֶם" נעשה תנועה קטנה "פת"ח", צריך להיות השו"א שתחת הלמ"ד מתנועעת. וקראו בשם תנועה

מוכרע, כסגנון הברת הספרדים, שאין אומרים ב' רפה, כי לסגנון הברותינו הרי זה כשני אותיות שאינם דומות זה לזה, כי ב' דעשב רפה וב' דבשדך דגש, (ראה לעיל שהמאירי כבר העיר בזה בזמנו), וכתבתי במקום אחר, שי"ל שאין זה מכריע, כי כאן ששני ההברות באות אחת, מסתמא יש בזה קצת דמיון גם במבטא, ועכ"פ תמיד היו שכיחים מסתמא ספרדים במדינות אלו, שהיה שיחתם אודות סגנון המבטא עכ"ל, (צ"ע, דמקורו הוא כבר מגמרא ברכות דף ט"ו ע"ב, ולא הפוסקים ז"ל חידשה).

גם האורחות חיים (מלוניל) הלכות ק"ש כותב: וכן בין עשב לבשדך, לפי שלא יבלע הרפה בדגושה ע"כ, וצריכים לומר דמ"מ חיישינן, שלא יאמר בשלימות הב' אותיות, אלא חציו רפה וחציו דגש, וכן כותב בספר בן ידיד על הרמב"ם הלכות ק"ש פ"ב ע"ש.

החירי"ק

ובשו"ת פאת שדך ח"א סימן כ"ד כותב, וזה לשונו: וכן מש"כ הגר"א (בתיקוני זוהר דף ל"ח ע"ב), והוכיח (כהספרדים באותיות בג"ד כפ"ת) ממ"ש עשב בשדך הכנף פתיל, נתכוין לבי"ת רפויה שהאשכנזים קורין אותה כמו ו', ולפ"א רפויה שקורין אותה בדיבוק השניים העליונים לשפה התחתונה, ובאמת יש לקרותו כעין בי"ת או פ"א דגושות, אבל ברפיון ע"כ.

סעיף כ"ג - ולא יניח הנד, ולא יניד הנח ע"כ, ובמ"ב שם סקל"ו, שו"א הנחטפת נקראת נח, כגון בסוף תיבה, או באמצע תיבה הבאה אחר תנועה קטנה, ושו"א נד נקראת המתנועעת, כגון בראש תיבה. או באמצע התיבה הבאה אחר

(ו) שש, אותיות בג"ד כפ"ת הן רפויות תמיד בבואן אחרי שו"א נע, כמו זָכַר שְׁבַר סֵפֶר וְתָן, ואחרי שו"א נח הן לעולם דגושות בדגש קל, כמו יִזְכֹּר יִשְׁפֹּט ואין בכל המקרא מילה יוצאה מן הכלל הזה, חוץ מילות שְׁתִּי שְׁתִּים, שיש דגש בתי"ו אחרי שו"א שבראש המילה, שהוא נע לעולם, וכן אחרי שו"א נח נמצאים יוצאים מן הכלל, והמה רפויות, כמו מְלָכֹת שְׂרָבִיט יִרְכָּתִים מְרַבִּים ע"כ.

ומ"מ אצל האשכנזים לא הקפידו הרבה בזה, ובאמת הכלל ג' ששו"א הבאה אחרי תנועה גדולה הוא שו"א נע, אינו מוסכם עם כל המדקדקים, ראה סידור אוצר התפילות בעיון תפילה, על ברכו דשחרית (גם על כלל ה' יש חולקים ראה בספר המכלול דף ע"א: ומנחת שי בראשית י"ב ג') גם חילוקים אלו של שו"א נע ושו"א נח, ברוב הפעמים אינם משנים מפירושו, ואפילו אותו המעט שמשנתנה, אינו מוכיח שהוא מעכב, דהרי יש לכתחילה תיבות בלשון הקודש, שיש להם כמה פירושים, וראה עוד לקמן.

והנה בתיבת ואבדתם, שיש בו שו"א בהאות ד' אחרי פת"ח שהוא תנועה קטנה, צריך להיות בשו"א נח, וקשה לאומרו כך, דאם יאמרנו במהרה, יהא נראה כאומר ואבדתם בב' דלתי"ן, (ובאמת הדלי"ת אינו דגושה שם), ואם מדייק נמצא כאומרו בשתי תיבות, ואבד תם, ומפסיק באמצע כתיבה.

ובשו"ת פאת שדך ח"א סימן כ"ד כותב בזה, וזה לשונו: וכן יש מתחבטים בק"ש, בתיבת ולמדתם, שהדל"ת באה אחר פת"ח שהיא תנועה קטנה, ודינה לקרותה בשו"א נח. וכמעט אי אפשר שלא תתבלע

קלה, אבל הרבה לא הלכו אחריו, והיעב"ץ קרא עליו, קלה נעה וחסורה, (או: כולה נעה וחשויה), והרד"ה אמר, קלה היא על פני המים, ורוח עברה בה ואיננה וכו'.

והנה המ"ב הביא רק שני כללים לשו"א נעה, האחד בראש התיבה, והשניה בתוך התיבה אחרי תנועה גדולה, אבל באמת יש עוד כללים בזה (מובא נמי בריש סידור "מקור הברכה"), ואעתיקם מספר מסורת הקריאה, וסימנם א.ב.ג.ד.ה.ו.].

(א) כל שו"א בראש המילה הוא שו"א נע, כמו: לעולם.

(ב) שני שואי"ן באמצע המילה, הראשון נח והשני נע, כמו: פֶּסֶף.

(ג) גדולה, פירוש כל שו"א שאחרי תנועה גדולה, בלי נגינת טעם, הוא שו"א נע, ואם יש לפניו נגינה, בין שהוא תנועה גדולה ובין שהוא תנועה קטנה, הוא שו"א נח, כמו: יִכְלֹתִי קִטְנֹתִי דִּבְרַתְּ שְׁמֹרֶת.

(ד) דגש, פירוש שו"א באות הדגושה בדגש חזק, הוא שוא נע, לפי שהדגש מכפיל הברת האות, ונקראת בכפל אות, ושוה לשני שואי"ם באמצע המילה, כמו דָּבְרוּ שנקראת דב-ברו, אבל אם נשמט ממנה הדגש, אף שהיתה ראויה להיות בדגש הוא שוא נח, כמו וַיִּדְבֹּר ודומיהם, וכן יו"ד שואית שאחר הה"א היא בלתי דגושה, והיא נחה, כמו הִישׁוּעָה.

(ה) הדומות, פירוש שתי אותיות דומות, והראשונה בשו"א, כמו הִנְנִי הוא שוא נע, לפי שלא יתכן לקרותו בשו"א נח, כי אז תהיה האות הראשונה מהדומות. נבלעת במבטא.

ובספר דקדוקי שי פ"ד סוף סימן ג' כותב על זה: והשם לבו לדבר יראה, שאין הדבר כ"כ קשה, ולאחר קצת נסיון יקרא הכל כדקא יאות, כלומר שוא נח בלי הבלעת האות, וגם בלי לעשות את התיבה לשתי תיבות, וראיתי מביאים לזה עצה בשם החזון איש זצ"ל, והוא שיקפיד בהטעמת "ההבהרה" שאחר ה-ד', כלומר ולמד-תם, וזה מקל על הנחת השו"א ב-ד'.

ומ"מ יש להביא כאן, מה שכתב הראב"ד שליט"א בהסכמתו לקונטרס "הטעמת המילים הקדושות כהלכתן וכמשפטן", וזה לשונו: ואם כי אולי יש ללמד זכות על העולם, שלא נהגו ליזהר, כפי שיטת הראב"ד בפ"ב דק"ש (ה"י), שאין דין דקדוק בכל לשון, פשיטא שראוי לכל אחד להקפיד בכל דקדוקי ק"ש ותפילה, "בהטעמת מלעיל ומלרע".

והמסגרת זהב על משניות ברכות פ"ב מסיים בענין זה, וזה לשונו: ואני תמה, אטו כולי עלמא דינא דדקדוק גמירי, להבין מבטא הקריאה של שו"א נע ושו"א נח, ורובם אינם יודעים להבחין, אם לומר בכל לבבך שו"א של הבי"ת השנית כשו"א נע כזה לב-בך, או-כשו"א נח כזה לבב-ך, ואפילו אם יש לפנייהם ספרי תפילות מדוייקים, א"א להבחין ולהבדיל בלי ידיעת חכמת הדקדוק וכו', שעל זה וכיוצא בזה אמרו חז"ל בפסחים ס"ו ע"א, הנח להם לישראל, אם אינם נביאים בני נביאים הם עכ"ל.

ונסיים בדברי הערוך השולחן סימן ס"ב סעיף ב': ומזה הטעם (שכתב שם בסעיף א') אני אומר, דלפי מבטא שלנו שאין הפרש בין אל"ף לעיי"ן, ובין חי"ת לכי"ף

בתי"ו הדגושה שלאחריה, סמוכה לה בתיבתה, אא"כ יאמרנה בשו"א נע שלא כדין, או יפסוק מעט באמצע התיבה שלא כדין, (וכעין זה קשה בתיבת נכחו שבפרשת בשלח (י"ד ב'), כפי מבטא האשכנזים הקורין חתי"ן כפי"ן, ועיי' צריכין להניע הנח, או להפסיק מעט באמצע התיבה, וכן כאשר אבדתי (אסתר ה' ט"ז) ודומיהן). אבל לפי מבטא הדל"ת האמיתי (שנשתייר בידי תימן, כעין מבטא הזי"ן), אפשר ליזהר שלא תתבלע בתי"ו דגושה, (אע"פ שצריך גם בזה קצת זהירות, כעין עשב בשדך, ראה לעיל) וכן כתבו בח"ב סימן כ"ד ע"ש.

והגאון ר' שריה דבליצקי בספרו זה השולחן סימן ס"א כותב, וזה לשונו: ולא יניד הנח וכו', עיין השגת הראב"ד פ"ב מהלכות ק"ש הל"ט מ"ש שם, ושם בכסף משנה ומגדל עוז, ועכ"פ למדנו מדברי הראב"ד אלו, וממה שכתב שם וכן כל כיוצא באלה יניד הנחים ותבוא עליו ברכה, שבכדי לבטא את המילה יותר טוב ובאופן יותר ברור, מותר להניד הנחים, ולפי זה התיבות בק"ש, ועבדתם ואבדתם ולמדתם, שע"פ הדקדוק צריך לאומרם בשו"א נח תחת הדלתי"ן, אבל זה דבר קשה, כי עפ"י הרוב אם ידקדקו בזה תישתמע התיבה כמו שתי תיבות, ועבד-תם, ותתקלקל התיבה לגמרי, לכן אפילו המדקדקים בק"ש בשואי"ם לאמרם כדינם, מ"מ בזה אפשר שפיר לסמוך על הראב"ד, ולאומרם בשו"א נע, כי על ידי זה תתבטא המילה היטב, ויהיו גם בכלל המתברכים בברכת הראב"ד שכתב, שתבוא עליהם ברכת טוב, וכ"ה מנהג רוב ישראל, לאומרם בשו"א נע עכ"ל.

כיון כה כדי לאומרה בכונה, שכן חשוב מאוד בקריאת שמע רמ"ח תיבות כנגד רמ"ח איברים שבאדם, ולכן תקנו לחזור ולומר ה' אלקיכם אמת כמבואר בשו"ע בסימן ס"א סעיף ג', א"כ אם יחזור על התיבה פעם שניה, נמצא מוסיף על רמ"ח תיבות, שגם בחזור על התיבה פעמיים יש משום הוספה על המנין, שהרי ע"י שחזור פעמיים על התיבות ה' אלקיכם אמת משלים לרמ"ח תיבות ע"כ.

ולכאורה יש לומר, דלפי הפוסקים שסוברים דהיחיד אינו יכול לחזור בעצמו ולומר ה' אלקיכם אמת, ונתקן רק לש"ץ, א"כ אין להקפיד במה שחזור על התיבות, דהרי הוא עצמו אינו משלים הרמ"ח ע"י חזרה, אלא ע"י שמיעה מהש"ץ שחזור, (ורק הש"ץ צריך להשגיח), גם ראה לעיל במה שהארכנו בפרק הקודם, שיש שחזרו על עוד כמה תיבות מרמ"ח, וכן יש הסוברים דאין להקפיד על מנין רמ"ח ע"ש, וראה נמי כף החיים סימן נ"א אות י"א, וערוך השולחן סוף סימן ס"א, ועוד יוסף חי פרשת מקץ אות י"ג, ותשובות והנהגות ח"א סימן נ"ח.

ובסימן ס"א סעיף ט' כתב הערוך השולחן, וזה לשונו: אלא שבעונותינו, בכל הדברים אין אנו מורגלים בזה, מיהו בק"ש וודאי יש לדקדק הרבה, לומר האותיות והתיבות כדקדוק וכהלכתן, וכך אמרו חז"ל בברכות (ט"ו ע"ב) כל הקורא ק"ש ומדקדק באותיותיה מצננים לו גיהנום, דמפני שמתחמם לדקדק, לכן מצננים לו גיהנום החם מאוד ע"כ, וכמו זה כתב המ"ב ריש סימן ס"ב מהמהר"י אבוהב על הטור (ומובא בב"י שם ועטרת זקנים).

(רפויה), ובין סמ"ך לתי"ו רפויה, ובין טי"ת לתי"ו דגושה, יצאו ידי חובתו, כיון שלשונם כן הוא, והרי אנו רואים שהמדקדקים בזה בא להם ההפרש בטורח רב, ועדיין אין ההפרש כראוי וביחוד בין אל"ף לעיי"ן יש כמו הפרש ממש, וכחירות וגידוף ח"ו, כמו בשמו"ע (של שבת וי"ט) וטהר לבנו "לעבדך" באמת, וכמו בק"ש השמרו לכם וגו' וסרתם "ועבדתם" וגו', דכשאומר כמו באל"ף הוי ממש ההיפוך ח"ו, מ"מ כיון דמבטא שלנו כן הוא, אין חשש בדבר ורחמנא ליבא בעי, וכן בכל התורה בשם "עבודה" דמיחזי לפי מבטא שלנו כמו "אבידה" (כאן מוכח דכוונתו נמי לנקודות), שכתב גדול כשמדקדק בזה עכ"ל, ע"ש עוד בסוף סעיף א', ובא"ר סימן רל"ב סק"א בשם הספר חסידים (ותוס' ע"ז דף כ"ב ע"ב ד"ה רגלא), ומה שכתב החיד"א בספרו טוב עין סימן ט', ויוסף אומץ סימן י'.

ובספר שערי אפרים שער ג' סעיף א' כותב: ויש קצת קוראים נקדנין, שמדקדקים בקריאתם הרבה יותר מהצורך, ומרחיבין פה ומאריכין לשון עד אשר יצא מאפס, והיה לזרה בעיני ההמון, עד שנדמה להם כהבהרה אחרת לגמרי, ואלו אין חכמים נוחה מהם, וכל המשנה ממה שהצבור רגילין בדיבור או במעשה, ידו על התחתונה עכ"ל.

והגאון ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל כותב בספרו שו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו ס"ו), דאין ראוי לחזור על פסוקים או תיבות בקריאת שמע שלא אמרם בכונה, כדי לאמרם בכונה, מלבד פסוק ראשון של קריאת שמע, כיון שמי שלא כיון בקריאת שמע אלא בפסוק ראשון, יצא ידי חובתו ואין צריך לחזור ולקרוא, וכמבואר בשו"ע בסימן ס' סעיף ה', על כן אין לחזור על פסוק שלא

אבל הכף החיים בסימן ס"א אות נ"ו
פירשו להיפך, וזה לשונו: כל הקורא
ק"ש ומדקדק באותיותיה מצננים לו
גיהנום, והטעם מפני שטבע האדם הוא
חם, ורוצה לקרות במהרה, והוא מהפך

טבעו ומקררו שקורא במיתון ובנחת,
ומדקדק באותיותיה שלא יחסר שום אות
ממנה, ע"כ מודדין לו מדה כנגד מדה,
ומצננין לו גיהנום ע"כ (וראה נמי בעיון יעקב,
ובספר מגיד תעלומה).